

ارزیابی عملکرد متابولیتی علف لیموی گونه پارکری (*Cymbopogon*)

(*parkeri*) در محیط‌های طبیعی و زراعی

هادیان، جواد، سید محمد فخر طباطبایی، تیمور رمک معصومی

گروه علوم باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران

گونه‌های علف لیمو (*Cymbopogon spp*) از مهمترین گیاهان اسانس‌دار خانواده گندمیان‌اند که از حدود نیم قرن قبل کشت و کار آنها در جهان رایج گردیده است. ترکیبات متنوع موجود در اسانس مونه‌های شیمیایی گونه‌های علف لیمو امروزه به طور قابل ملاحظه‌ای در صنایع آرایشی، بهداشتی و دارویی مورد استفاده قرار می‌گیرند. علف لیموی گونه پارکری (*C. parkeri*) به طور وسیعی در مناطق بیابانی و تقریباً گرمسیری جنوب ایران پراکنده است و در عرصه‌های خاصی از این مناطق، جمعیت‌های فوق‌العاده مستعدی از این گونه (از نظر تولید سرشار مواد موثره اقتصادی یافت می‌شوند. به منظور ارزیابی عملکرد متابولیتی جمعیت‌های مستعد مذکور در محیط‌های مختلف طبیعی و زراعی، از این جمعیت‌های وحشی در چند رویشگاه (بشاگرد، جیرفت، ...) نمونه‌برداری پیکر رویشی به عمل آمد، و همراه این نمونه‌برداری، اندامهای زیرزمینی گیاهان نیز برای کشت در مزرعه و استحصال مجدد پیکر رویشی جمع‌آوری گردید (کشت و استحصال در شرایط هم ارز و بر اساس طرح‌های آماری مناسب انجام گرفت). نمونه‌های پیکر رویشی حاصل از محل طبیعی، نیز نمونه‌های پیکر رویشی حاصل از بستر زراعی به روش تقطیر با آب اسانس‌گیری شدند. اسانس‌های حاصله با دستگاه گاز کروماتوگرافی جرمی (GC-MS) آنالیز و ترکیبات آنها شناسایی گردیدند. نتایج نشان داد که پیریتون ترکیب غالب تمامی اسانس‌های به دست آمده می‌باشد. اسانس حاصل از نمونه‌های محیط طبیعی در مقایسه با اسانس حاصل از نمونه‌های محیط زراعی افزایش کمی و اعتلای کیفی معنی‌داری داشته است که این افزایش و اعتلا حاکمی از (۱) توانمندی سرزمینهای به ظاهر کم بهره مذکور در تولید طبیعی و تقریباً بی هزینه مواد موثره مورد نظر، (۲) حضور ارزشمند جمعیت‌های مستعد یا مونه‌های مرغوب گیاه (با

پتانسیل بالای تولید متابولیتی) در این سرزمینها می باشد. بدیهی است با آرایشهای 'به زراعی' کمکی در رویشگاه های طبیعی مونه مرغوب گیاه (زراعت متابولیتی)، می توان به افزایش عملکرد بیشتر نیز دست یافت. مشابه این آزمایش ها روی جمعیت های مستعد علف لیموی گونه اولیویری (*Cymbopogon olivieri*) موجود در ایران نیز در حال انجام است.